

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

9

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Odgovorni urednik: Franjo Horvatić

Urednik, lektura, korektura: Zorko Marković

Redaktura, tehnički urednik: Marijan Špoljar

Naslovna stranica: Mladen Jakupec

Muzejski vjesnik izlazi jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Glasilo solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.
Za sadržaj priloga odgovaraju autori.

Nakladnik

Centar za kulturu, OOUR Muzej grada Koprivnice

ZA NAKLADNIKA

Franjo Horvatić

TISAK

SOUR »PODRAVKA«, OOUR Koprivnička tiskara, 1986.

BROJ 9 – VELJAČA 1986.

GOD. IX

OTVORENJE MUZEJSKE ZBIRKE IVAN GENERALIĆ

Slikar Ivan Generalić poklonio je 1982. godine Galeriji naivne umjetnosti u Hlebinama 27 svojih slika – pretežno ulja na staklu. Nakon godina lutanja i smještaja u neadekvatnom prostoru jedna od najvećih i najvrednijih zbirki slika Ivana Generalića iz razdoblja 1953 – 1983. trebala je na taj način trajno naći svoj mir na najprikladnijem mjestu – izložbenoj dvorani hlebinske Galerije naive. Kako prostor Galerije još prilikom izgradnje nije bio predviđen za postavljanje stalnih izložbi, nakon potpisivanja donacije (1983) ukazala se potreba dogradnje prostora u kojem bi poklonjeni radovi bili zaštićeni, čuvani i neprekidno dostupni oku javnosti.

Projektnu dokumentaciju izradio je slijedeće godine Zavod za arhitekturu Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu prema idejnom projektu ing. arh. Miroslava Begovića, po čijoj je zamisli 1968. godine i izgrađena i otvorena Galerija naivnih umjetnosti u Hlebinama. Dogradnja se pruža u pravcu istoka, duljine 20 m, širine 8 m, 160 kvadratnih metara korisne površine. Širina aneksa identična je sa širinom izložbene dvorane Galerije a naročita pažnja se prilikom izgradnje posvećivala usklađivanju formata i materijala postojećeg galerijskog prostora i nadogradnje. Svi detalji krovne konstrukcije novog proširenja identični su s postojećom konstrukcijom, vertikalni zidovi zadržani su u istom materijalu (vidljiva fasadna opeka). Podna konstrukcija i obloga poda dograđenog izložbenog prostora izvedena je u istom formatu i materijalu postojećeg poda u izložbenoj dvorani Galerije Hlebine.

Jednaka pažnja oko usklađivanja starog i novog dijela Galerije poklonjena je i konstrukciji i izvedbi prozorskih otvora i otvora vrata i ostalih detalja. Aneks Galerije naive u Hlebinama otvoren je 14. prosinca 1985. godine. U njemu su svoje stalno mjesto našli triptih »Snijeg pada«, »Krava pod Ajfelovim tornjem«, »Stari Ferko«, »Raspeti pevec«, »Crvena maska« i niz više ili manje poznatih slika starijeg ili novijeg datuma i neosporne umjetničke vrijednosti. Stalnim postavo ovih radova hlebinska je Galerija postala još atraktivnije stjecište naivne umjetnosti u Jugoslaviji i šire.

Svečano otvorenje aneksa Galerije bilo je ujedno i prilika za promociju monografije crteža Ivana Generalića koju su zajednički izdali Centar za kulturu, OOUR Muzeja grada Koprivnice i Galerije grada Zagreba, Galerija primitivne umjetnosti u Zagrebu. Monografija obuhvaća 41 crtež Ivana Generalića nastao u razdoblju 1931 – 1985. i djelo je u kojem je prvi puta pažnja usmjerena isključivo na crtež ovog umjetnika kao sastavni dio njegovog do sada toliko puta analiziranog slikarstva.

Autor teksta – Vladimir Crnković – razmatra svaki crtež pojedinačno i uspostavljajući veze između njih približava često udaljena vremenska razdoblja i periode umjetnikova stvaranja. Crtež je shvaćen kao samostalno, cjelovito, likovno djelo, bilo da se radi o skici ili o analizi već ranije nastale slike.

»Ovi crteži nisu samo marginalne skice, oni čine suštinski dio umjetnikova djela, neophodan da bi ga se u cijelosti moglo razumjeti.« (N. Križić)

Marijan Špoljar, Muzej grada Koprivnice

GRAD U PROSTORU I VREMENU

Realizacija izložbe »Koprivnica – umjetnička topografija« rezultat je, s jedne strane, indukcije građe koju je u toku dvogodišnjih istraživanja umjetničkih spomenika Koprivnice zabilježila i valorizirala grupa radnika i suradnika Odjela za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu i, s druge strane, namjere da se jasno i didaktički naznači povijesno-umjetnički profil grada. Namjera izložbe, dakle, nije samo u javnoj prezentaciji dijela istraživačkih rezultata, već je usmjerena i na muzeološko jasni prikaz razvoja jedne urbane cjeline, njezine preobrazbe kroz stoljeća, fermentacije društvene i kulturne svijesti, koji su rezultirali umjetničkim ostvarenjima i na širenju saznanja o gradskom organizmu kao umjetničkom organizmu. Ako ovo potonje raščlanimo ubrzo ćemo vidjeti da Koprivnica ne raste i ne razvija se stihijski, nego se gradi i modelira logikom koja često ima karakter kreativne i umjetničke djelatnosti.

Mada se umjetnička topografija temelji na istraživanju spomenika u prostoru, ipak se unutar kopriivničkog koncepta (a i svakog budućeg) mora odražavati vremenski protok. Ne samo zato što spomenik ima svoju fizičku egzistenciju u vremenu, nego on, akumulirajući vrijednosti vremena, pronosi trag ljudske volje i znanja. Istraživanje pak, budući da nastoji na metodi interdisciplinarnog zahvata, nužno respektira različite pristupe s osnovnom namjerom da shvati i objasni umjetnički život naselja kroz različite faze njegovog konstituiranja i razvoja. Stoga se pri razmatranju nekog grada – u ovom slučaju Koprivnice – polazi od njegovog razvoja u povijesti, pri čemu se grad uzima kao živi organizam koji ima svoju socijalnu, političku, ekonomsku i drugu logiku. Polazi se od pretpostavke da je grad umjetničko djelo, smišljeno i konstituirano logikom, znanjem i sposobnošću njegovih stanovnika

Implicirano je već da izvršeno istraživanje nema namjeru dati konačne istine o razvoju ovoga grada, niti je toliko samoljubivo da ne bi uvažavalo priloge brojnih dosadašnjih znanstvenih istraživanja. Iz tih razloga niti svi budući doprinosi neće biti tek varijacija zabilježenih činjenica što samo svjedoči da Koprivnica (poput mnogih drugih gradića koji po shematskoj razdiobi navodno nisu inspirativni po baštinjenim kulturno-povijesnim vrijednostima) sadrži u slojevitima svoje povijesti, u svojem graditeljskom talogu i umjetničkoj ostavštini vrijedna i inspirativna iskuštva.

Izložbe koje su održane u Galeriji Koprivnica, Galeriji slika Varaždin i Likovnom salonu Čakovec, postavljene su kronološkim redom: od dijela u kome se razmatraju razlozi i uvjeti nastanka, preko razvoja srednjovjekovnog grada, izgradnje renesansne utvrde, rasta predgrađa u 17. i 18. stoljeću i života građanske Koprivnice, do polemičkog dijela u kome se poantiraju neke naše zablude, promašaji i stereotipi, ali i predlažu globalna rješenja za očuvanje dijela

identiteta stare gradske jezgre, a time i identiteta cijelog grada.

Ono što predstavlja posebnu vrijednost izložbe originalni su pokretni spomenički fragmenti koji situacije s karata i fotografija nastoje »oživjeti« i kontekstualizirati.

Umjetnička topografija, dakle, predstavlja elementarni oblik inventiranja umjetničkih spomenika Koprivnice i ishodišnu formu za svako dublje istraživanje pojedinačnih spomenika ili nekoga kompleksa. Naš slučaj inovira mnoge zaključke, budući da se radi o ustanovljenju metodskog modela za sva kasnija istraživanja. Kojim će intenzitetom oni biti vršeni zavisi od društvene volje i mogućnosti (mnoge su zemlje posao inventiranja spomenika u prostoru već davno završile), a način kojim će se provoditi zavisi i od definiranja pravog modela. Jedva je potrebno reći da su iskustva dvogodišnjeg rada i njihova galerijska eksplikacija pokazali kako to ne može biti neutralno snimanje stanja niti pozitivistička analiza.

Antun Stišćak, Muzej grada Koprivnice

MONOGRAFIJA BJELOVARA

Mnoga mjesta širom zemlje, kako ona veća tako i ona manja, imaju svoje pisane povijesti, monografije, iz kojih se vidi njihova cjelokupna povijest od postanka do danas s obzirom na politički, društveni, ekonomski, kulturni i sportski razvitak. Po svom postanku jedan od najmlađih gradova kod nas, Bjelovar je dobio svoju monografiju 1985. godine. Sam grad i građani Bjelovara su ovom knjigom dobili mnogo. Knjiga je vrlo lijepo opremljena i tehnički riješena. To je prvi utisak kada se knjiga uzme u ruke. Ako knjigu uzmemo i otvorimo je te stanemo listati, onda ćemo vidjeti da knjiga obuhvaća cjelokupnu povijest Bjelovara od nastanka, odnosno osnutka grada pa do danas, uz dva priloga, »Povijesni razvoj bjelovarskog kraja od prethistorije do srednjeg vijeka«, koji govori o arheološkim istraživanjima na ovom području i o rezultatima tih istraživanja, te »Planski razvoj grada Bjelovara i obrada graditeljskog nasljeđa historijske jezgre«. Gledajući knjigu bez ova dva priloga treba reći da je njen sadržaj pisan i iznijet jednim kronološkim slijedom, po pojedinim periodima vremenskog razvitka. Na izgradnju grada Bjelovara najveći i isključivi utjecaj imali su generali i uprave Vojne krajine, iako je na mjestu njegova nastanka već od ranije postojalo naselje. Grad je dakle izgrađen u vojne svrhe, te je njegov postanak, položaj i izgled tome i namijenjen. Prema rečenome proizlazi da je prvi period o kojemu knjiga piše i o kojemu trebamo govoriti turski

period. Ovo razdoblje je, s obzirom na postojeće izvore i literaturu, dobro rasvijetljeno, iako će kasniji nastavljači i istraživači o tom periodu vjerojatno još mnogo reći. Kasniji period sve do početka razvitka radničkog pokreta, socijalističkih i komunističkih ideja je, s obzirom na korištenju izvornu građu, ostao nešto slabije objašnjen i rasvijetljen. Da ne idemo u detaljiranje, recimo samo da će ovo cjelovito djelo o povijesti Bjelovara i te kako dobro doći svima onima koji će se dalje baviti poviješću Bjelovara sve do pojave i razvitka radničkog pokreta kao i od perioda NOB-a na ovamo. Ovdje smo dakle izdvojili jedan period bjelovarske povijesti. U prilog opravdanju ovoga postupka recimo samo da o radničkom pokretu, o pojavi socijalističkih i komunističkih ideja i o periodu NOB-a postoji mnogobrojna i bogata literatura, te bi se moglo reći da je ovom monografijom ova tematika i ovaj period dobio svoj zaokružen, a možda i konačan oblik. Spomenuti prilozima, koji su dati u monografiji samo je dopunjuju. Iznesimo ovdje samo još nešto. Arheološka istraživanja na bjelovarskom području nisu bila tako brojna niti sistematska pa ni o naročitim rezultatima na polju arheologije ne možemo govoriti, ali nastojanja osoblja Gradskog muzeja u Bjelovaru, njihov rad i zalaganje pokazalo je pozitivne rezultate, te je i ovaj raniji period, od prahistorije do srednjega vijeka rasvijetljen što se tiče naseljenosti i materijalne kulture.